

Меҳнатни муҳофаза қилишга оид
халқаро ҳамкорлик ва хориж
тажрибалари.

Р е ж а :

1. Меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасида давлат сиёсати.
2. Меҳнатни муҳофаза қилишни давлатнинг иқтисодий ва ижтимоий соҳалардаги сиёсати билан мувофиқлаштириш.
3. Меҳнатни муҳофаза қилишга оид халқаро шартномалар.

- ▶ Фуқаролар ҳаёти ва меҳнати хавфсизлигини таъминлаш муаммоси ҳар бир жамият учун долзарб масала бўлиб, у давлатнинг **иқтисодий ривожланганлигига ва барқарорлигига, кучли илмий–техник ва интеллектуал имкониятларга** эга эканлигига боғлиқ.
- ▶ Давлат учун кучли илмий–техник ва интеллектуал имкониятлар захираси эса – **ёшлардир**, уларнинг олган таълим ва тарбияси, ўз мутахассисликлари бўйича эгаллаган билими ва уқуви даражасидир.

- ▶ Ҳар йилнинг **28 апрелида** бутун дунё миқёсида халқаро **“Меҳнатни муҳофаза қилиш”** куни кенг нишонланади.
- ▶ Бу кунни нишонлашда Халқаро меҳнат ташкилоти (ХМТ) хизматлари катта. ХМТнинг ташаббуси билан, масалан 2012 йил, **“Менинг ҳаётим. Менинг ишим. Менинг хавфсиз меҳнатим”** шиори остида ташкил этилди.
- ▶ Мазкур ташкилот томонидан эълон қилинган рақамларга асосан, ҳар йили ишлаб чиқаришда кузатиладиган бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликлари туфайли ер юзида **2 миллион** (бу ҳар куни **6 мингдан** зиёд одам деганидир) одам **ҳалок** бўлади.
- ▶ Шу билан бирга бу кўрсаткичнинг ўсиш суръати йилдан йилга **10 %** га ошиб бормоқда.
- ▶ Бундан ташқари, **270 млн** киши ишлаб чиқаришдаги жабрланувчиларга айланишади.

- ▶ МДҲ давлатларида иш вақтида **600 мингдан** зиёд бахтсиз ҳодисалар қайд этилади.
- ▶ ХМТ томонидан берилган маълумотларга кўра, бутун дунё ялпи ички маҳсулотининг **4 %** номақбул меҳнат шароитлари ва ишдаги бахтсиз ҳодисалар тўғрисида йўқотилади.

- ▶ Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг биринчи йилидан бошлаб **давлат бош ислохотчи** таомили асосида мамлакатнинг сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий йўналишлари белгилаб олди ва бу йўлдан оғишмай бормоқда.
- ▶ **Инсоннинг** жамиятни тараққий эттириш ҳамда ишлаб чиқаришни бошқаришда асосий куч эканлигини ҳисобга олиб, унинг **хавфсизлиги ва соғлиғини сақлаш ижтимоий тараққиёт йўлидаги муҳим омил** ҳисобланади.

- ▶ 1948 йил 10 декабрда БМТ „Инсон ҳуқуқлари умумий декларацияси“ни қабул қилди:
- ▶ декларациянинг 9-моддасида шундай дейилган:
 - „ҳар бир инсон яшаш ҳуқуқига эга...“,
- ▶ декларациянинг 23-моддасида эса шундай сўзлар битилган – „ҳар бир инсон меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли ва қулай шароитлар... ҳуқуқига эга“

- ▶ Меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасидаги давлат сиёсати мамлакатимизда фаолият юритаётган барча корхоналардаги **ишчи ходимларнинг ҳаёти, соғлиғи ишлаб чиқариш натижаларига нисбатан устуворлигини** белгилаб беради.
- ▶ Ушбу сиёсат бўйича олиб бориладиган ишлар қамрови жуда кенг миқёсда бўлиб, меҳнат муҳофазаси билан боғлиқ барча жабҳаларни ўз ичига олади.

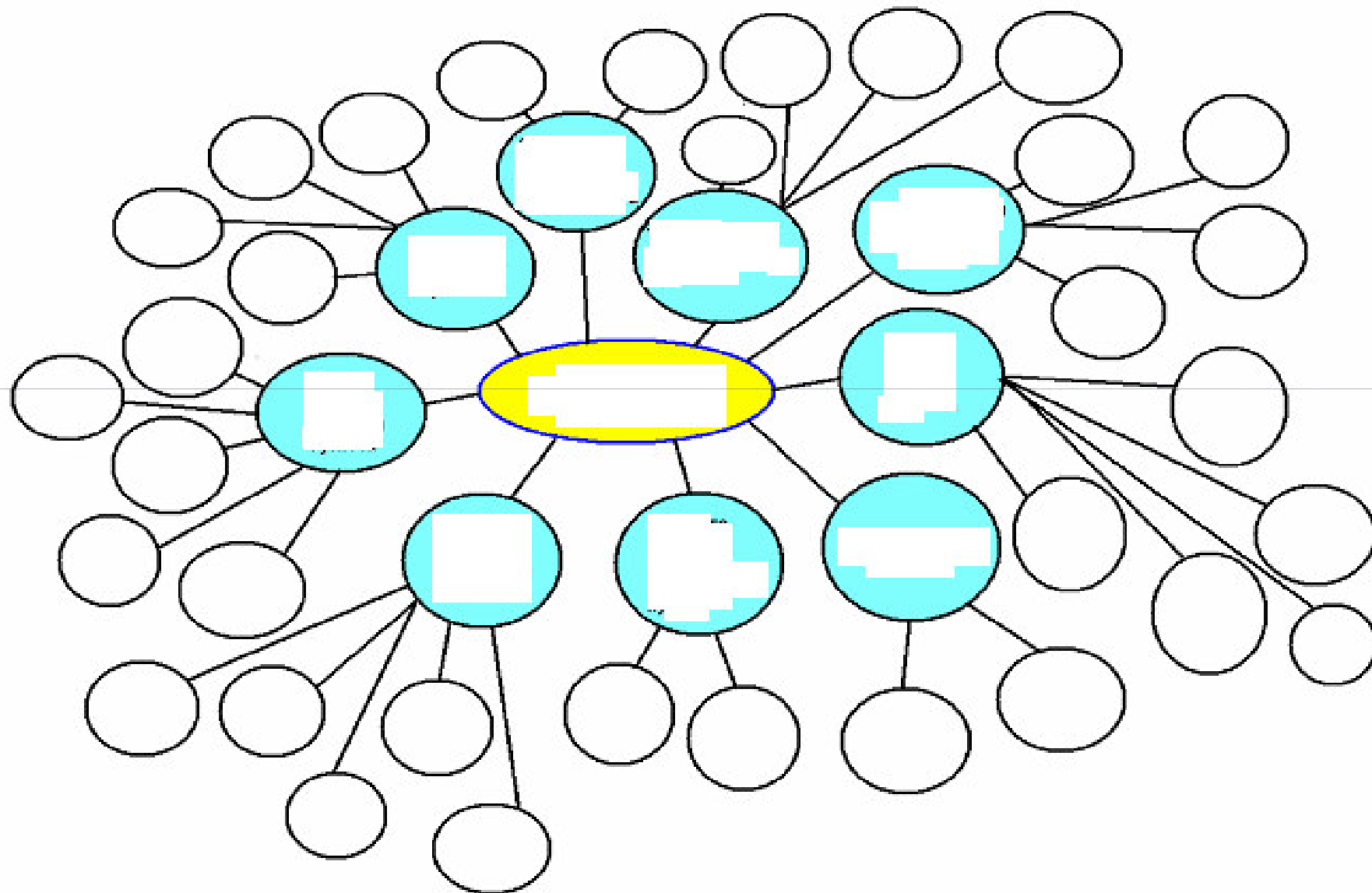
Меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасига оид давлат сиёсатининг асосий принциплари қуйидагилардан иборат:

- ▶ корхоналарнинг ишлаб чиқариш фаолияти натижаларига нисбатан ходимнинг ҳаёти ва соғлиғининг устиворлиги;
- ▶ меҳнат муҳофазаси соҳасидаги фаолиятни иқтисодий ва ижтимоий сиёсатнинг бошқа йўналишлари билан мувофиқлаштириб бориш;
- ▶ мулкчилик ва хўжалик юритиш шаклидан қатъи назар, барча корхоналар учун меҳнат муҳофазаси соҳасида ягона тартиб, қоидалар белгилаб қўйиш;
- ▶ меҳнатнинг экологик жиҳатдан хавфсиз шароитларини яратиш ва иш жойларида атроф-муҳит ҳолатининг мунтазам назорат этилишини таъминлаш;
- ▶ корхоналарда меҳнат муҳофазаси талаблари ҳамма жойда бажарилишини назорат қилиш;

- ▶ меҳнат муҳофазасини маблағ билан таъминлашда давлатнинг иштирок этиши;
- ▶ олий ва ўрта махсус ўқув юртларида меҳнат муҳофазаси бўйича мутахассислар тайёрлаш;
- ▶ техника хавфсизлиги, технологиялар ва ходимларни ҳимоялаш воситаларининг ишлаб чиқиши ва жорий этилишини рағбатлантириш;
- ▶ фан ва техника ютуқларидан ҳамда меҳнат муҳофазаси бўйича мамлакатимиз ва чет элда тўпланган илғор тажрибадан кенг фойдаланиш;
- ▶ ходимларни махсус кийим ва пойабзал, шахсий ҳимоя воситалари, парҳез овқатлар билан бепул таъминлаш;
- ▶ корхоналарда соғлом ва хавфсиз меҳнат шaroитларини яратишга кўмаклашувчи солиқ сиёсатини юритиш;

- ▶ ишлаб чиқаришдаги ҳар бир бахтсиз ҳодисани ва касб касаллигини текшириб чиқиш ҳамда ҳисобга олиб бориш асосида ишлаб чиқаришдаги жароҳатланиш ҳамда касб касалликларига чалиниш даражаси ҳақида аҳолини хабардор қилиш мажбурийлиги;
- ▶ ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалардан жабрланган ёки касб касаллигига йўлиққан ходимларнинг манфаатларини ижтимоий ҳимоялаш;
- ▶ касаба уюшмалари ва бошқа жамоат бирлашмалари, корхоналар ва алоҳида шахсларнинг меҳнат муҳофазасини таъминлашга қаратилган фаолиятини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш;
- ▶ меҳнат муҳофазасига оид масалаларни ҳал этиш чоғида халқаро ҳамкорликни йўлга қўйиш таъминларига асосланади.

Топшириқ: Меҳнат муҳофазаси ҳуқуқий-меъёрий асосларининг кластерини тузинг

Назорат саволлари

1. Ўзбекистон Республикасида меҳнатни муҳофаза қилишнинг ҳуқуқий ва ташкилий асосларини қандай қонуний ҳужжатлар ташкил қилади?
2. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг нечанчи моддаси меҳнат муҳофазасига тегишли?
3. Меҳнат Кодекси қачон қабул қилинган?
Меҳнат Кодексининг нечанчи боби меҳнат муҳофазасига тегишли
4. Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонун қачон қабул қилинган?
5. Умумий ва тармоқий меъёр ва қоидаларнинг бир-биридан фарқи нималардан иборат?
6. Меъёрий ҳужжатлар тизимида техника хавфсизлиги бўйича йўриқномалар қандай ўринни эгаллайди ва улар қанақа турларга бўлинади?
7. “Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги қонуннинг 4 боби нимага бағишланган?
8. ХМТ нима?

Эътиборингиз учун раҳмат!

